

На основу члана 40 Статута Планинарског савеза Србије, Управни одбор Планинарског савеза Србије је на предлог Комисије за планинарске терене, на редовној седници одржаној дана 26.9.2023. године, донео следећи

П Р А В И Л Н И К

О ПЛАНИРАЊУ, ПРОЈЕКТОВАЊУ И ОБЕЛЕЖАВАЊУ ПЛАНИНАРСКИХ И ПЕШАЧКИХ СТАЗА И ПУТЕВА

САДРЖАЈ:

1. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ	1
2. ПОЈМОВИ У ВЕЗИ СА ПЛАНИНАРСКИМ И ПЕШАЧКИМ СТАЗАМА И ПУТЕВИМА	2
3. ВРСТЕ ПЛАНИНАРСКИХ И ПЕШАЧКИХ ПУТЕВА	4
4. ПЛАНИРАЊЕ, ПРОЈЕКТОВАЊЕ И ИЗГРАДЊА ПЛАНИНАРСКИХ И ПЕШАЧКИХ ПУТЕВА	5
5. ДОКУМЕНТАЦИЈА О ИЗГРАДЊИ И ОДРЖАВАЊУ ПЛАНИНАРСКИХ И ПЕШАЧКИХ ПУТЕВА	6
6. ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ПЛАНИНАРСКИХ И ПЕШАЧКИХ ПУТЕВА	9
7. ПРАВИЛНО ПОСТАВЉАЊЕ ПЛАНИНАРСКИХ ОЗНАКА	18
8. БОЈЕ, ЈЕЗИК И ПИСМО КОЈЕ СЕ КОРИСТИ ЗА ИЗРАДУ ОЗНАКА	19
9. ОПТИМАЛНИ САСТАВ ЕКИПЕ ЗА МАРКИРАЊЕ	19
10. ОДРЖАВАЊЕ ПЛАНИНАРСКИХ И ПЕШАЧКИХ ПУТЕВА	20

Прилог 1.

ОЗНАКЕ ЗА ЕВРОПСКЕ ПЕШАЧКЕ ПУТЕВЕ У СРБИЈИ	21
--	----

1. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овај Правилник дефинише проблематику која се бави планирањем, пројектовањем, уређењем, обележавањем и одржавањем планинарских и пешачких стаза и путева на територији Републике Србије. Планинарске и пешачке стазе и путеви су само сегмент планинарских терена. Планинарски терени су сви објекти и простори које користе планинари и пешаци за обављање одређених спортских активности, а то су: планинарски и пешачки путеви и стазе, те европски пешачки путеви (Е-4 и Е-7) и остали планинарски терени: пењалишта, ферате, смерови, вежбалишта ...

Члан 2.

Сврха уређења и обележавања планинарских и пешачких стаза и путева је да планинари и пешаци безбедно њима пролазе и да постављене ознаке омогуће најкраћи и најсигурнији пут до одређеног места или објекта у планини.

Члан 3.

Циљ Планинарског савеза Србије (у даљем тексту ПСС), као националног савеза је да у складу са постојећим законима Републике Србије и другим важећим прописима из ове области, обезбеди да се на јединствен начин дефинише област планирања, пројектовања, изградње, уређивања, обележавања и одржавања свих планинарских терена, па и пешачких и планинарских стаза и путева.

Члан 4.

Уређивање, обележавање и одржавање постојећих, као и планирање, пројектовање и изградњу нових планинарских и пешачких стаза и путева на територији Републике Србије, организује и контролише ПСС, а спроводи га преко Комисије за планинарске терене и преко својих чланица основној организацији (у даљем тексту: ОО). , који су непосредни извршиоци и једини оспособљени и овлашћени за извођење ових послова на својој територији. Ове радове могу изводити само лица која имају одговарајући сертификат о завршеној обуци – курсу за маркирање.

Члан 5.

ОО врше уређење, обележавање и одржавање постојећих планинарских и пешачких стаза и путева за које су као стараоци задужени, а кроз планирање и пројектовање предлажу отварање нових планинарских и пешачких стаза и путева, по јединственом Правилнику о планирању, пројектовању, уређењу и обележавању планинарских и пешачких стаза и путева.

2. ПОЈМОВИ У ВЕЗИ СА ПЛАНИНАРСКИМ И ПЕШАЧКИМ СТАЗАМА И ПУТЕВИМА

Члан 6.

Путне комуникације представљају скуп природних и вештачких (изграђених) објеката који служе за кретање на копну, води и ваздуху.

На копну постоје: пешачки, железнички, аутомобилски путеви, жичаре и све њих користе и планинари.

Стаза је комуникација ширине најмање 2 паралелне стопе, тј. 20 - 30 см и њоме се крећу људи или животиње. У природи срећемо тзв. козје стазе које су обезбеђене или слабо обезбеђене као и обезбеђене (уређене) стазе.

Пут је део земљишта припремљен за ходање или вожњу. По путу се лако пешачи или вози. Возни пут (цеста) је пут који користе и остали учесници у саобраћају: аутомобили, трактори, мотоцикли, бицикли, колска запрега и друга превозна средства.

Члан 7.

Маркирани јавни пут је објекат (стаза, пут, цеста) који су изградили други, а по коме је, уз сагласност надлежних институција, постављена планинарска

сигнализација. Планинарска организација на овим путевима брине само о маркацијама, а не и о одржавању пута.

Члан 8.

Планинарски пут је комуникација (објекат на земљишту) намењена безбедном пешачењу/планинарењу коју гради, обележава (маркира) и одржава планинарска организација. То је најчешће заједнички појам за планинарске стазе, путеве и јавне маркиране путеве. Сви ови путеви треба да буду регистровани у јединственој бази података.

Члан 9.

Трансверзала је уређени и маркирани планинарски пут који повезује више карактеристичних тачака на једној или више планина.

Члан 10.

Рачвање је место где се пут дели, раздваја на два пута —<

Раскрсница је место где се два или више путева укрштају +

Одвојак је место где се одваја пут од главног пута ⊥

Члан 11.

Маркација је знак којим се обележава планинарски пут којим се безбедно креће до жељеног циља (планинарских објеката, врхова, извора, природних феномена, историјских и културних објеката, места са лепим видцима). У свим државама насталим након распада Југославије, па и у Републици Србији, прихваћена је и користи се као основни знак, црвено - бели круг, тзв. Кнафелчева маркација, по Алојзу Кнафелцу, словеначком планинару који је 1922. године применио црвено-бели круг, а који је пре тога у сличном облику био познат и у Аустрији.

Члан 12.

Маркирант је звање за планинаре који су завршили обуку за маркирање и поседују дозволу за рад за маркиранте.

Маркиранти учествују у обележавању (маркирању) и одржавању планинарских путева и других планинарских терена по пројектима које одобрава ПСС и организације и води екипе која обележава и одржава планинарске/пешачке путева и друге планинарске терене у ОО.

Маркирант пројектант је звање које стичу маркиранти након обуке за стицање звања маркирант пројектант, а услов за пријаву на обуку је потврда ОО да је полазник у задњих 5 година организовао најмање по једну акцију обележавања терена годишње. **Маркирант пројектант** врши пројектовање планинарских/пешачких путева и других планинарских терена у ОО и учествовање у практичној обуци маркираната

Маркиранти нструктор је стручно звање које стичу маркиранти пројектанти обуком за обављање појединих стручних послова у планинарству, који је оспособљен за организовање послова маркирања и извођења теоретске и практичне обуке у маркирању.

Помоћник маркиранта је планинар који уређује, обележава (маркира) и одржава планинарске путеве, а не поседује сертификат и наведене послове може обављати само под вођством маркиранта.

3. ВРСТЕ ПЛАНИНАРСКИХ И ПЕШАЧКИХ ПУТЕВА:

Члан 13.

Врсте путева и стаза према намени:

- Излетнички (пешачки) путеви;
- Алпинистичке стазе;
- Опремљене стазе (ферате);
- Туристичке стазе
- Тематске стазе или путеви (историјске, културне, ходочасничке, пут вина, пут сира...).

Члан 14.

Врсте путева и стаза по дужини:

- Путеви кратког трајања (1 – 3 дана, најраспрострањенији);
- Путеви средњег трајања (обично 3 – 7 дана, у дужини од 30 до 100 километара, погодни за искусне планинаре, добро опремљени и подржани смештајем);
- Путеви дугог трајања (Европски пешачки путеви /ЕПП/, апенински планински ланци... много дана ходања, дужине и неколико стотине километара, лако су проходни и опремљени смештајем дуж пута).

Члан 15.

Подела путева и стаза по власништву:

- јавно власништво - је државно, покрајинско, општинско, шумско ... у складу са законским одредбама, а доступан је сваком;
- запоседнуто власништво - је када се писмено регулише са власником земљишта о сагласности за уређење и маркирање пута;
- власништво (старатељство) планинарске организације - је када се законски регулише да се уређене планинарске стазе и путеви воде у земљишним књигама као јавни путеви, јавно добро, без права правног промета.

Члан 16.

Категоризација планинарских путева према захтевности:

1. Лаки пут је пут на коме се при пешачењу не помаже рукама. Овај пут нема технички тешких деоница, нити оштрог висинског профила и све деонице су довољно широке и добро уређене да омогућавају безбедно кретање и мање искусним планинарима. Од корисника се захтева само опрезност и физичка кондиција. Препоручује се коришћење пешачких штапова. *За ове путеве нема знакова упозорења на путу!*
2. Захтеван пут води кроз технички теже деонице са израженијим висинским профилем, на којима се ради безбедности помаже рукама. Безбедносна опрема и направе нису неопходне, али је потребна висока опрезност и добра психо-физичка кондиција и планинарско искуство. На полазној тачци таквих путева на усмеравајућој табли неопходан је знак упозорења: „ЗАХТЕВАН ПУТ“ или да се нацрта равнострани троугао, који има исто значење.

3. Врло захтеван пут је такав пут на коме има једна или више врло тешких техничких деоница са оштрим висинским профилем и на коме је помагање рукама неопходно, а коришћење шлема и друге заштитне опреме обавезно. Безбедносна опрема и направе омогућавају прелаз тежих деоница пута, на којима се користи и пењачко уже, цепин и дерезе. Овим путевима треба да се крећу само веома искусни и психо-физички добро припремљени планинари. Није за оне који имају вртоглавице. На полазној усмеравајућој табли је обавезно упозорење: „ВРЛО ЗАХТЕВАН ПУТ“ или нацртан равнострани троугао са уписаним знаком усклика.

4. ПЛАНИРАЊЕ, ПРОЈЕКТОВАЊЕ И ИЗГРАДЊА ПЛАНИНАРСКИХ И ПЕШАЧКИХ ПУТЕВА

Члан 17.

Уређена мрежа планинских и пешачких путева и стаза треба да обезбеди очување природне средине, проходност и доступност значајним местима и објектима у природи и да спречи угрожавање природних и културних добара и онемогући неорганизованост и хаос у изградњи и обележавању путева и стаза.

Члан 18.

Циљеви изградње и отварања мреже путева и стаза:

- Ревитализација историјске мреже путева;
- Сигурна посета планинским и другим подручјима природе;
- Ширење прихватљивих облика туризма, рекреације и спорта са малим утицајем на околину и очувањем пејзажа, одрживи туризам;
- Потпомагање привреде сиромашних планинских области и чување традиције;
- Заштита природе, посебно осетљивих предела и еко система кроз пажљив избор стаза;
- Вредновање укупног културног и природног наслеђа територије у зони мреже планинарских и пешачких путева;
- Заштита и институционализација излетничких путева и стаза као јавног добра од урбанистичког притиска и феномена приватизације територија који ограничавају могућност пешачког кретања.

Члан 19.

Основни критеријуми за планирање, пројектовање и изградњу планинарских и пешачких путева и стаза:

- Природно историјски значај подручја и постојећих путева;
- Повезаност са другим постојећим мрежама путева и стаза;
- Еколошки утицаји и процена природних капацитета у условима коришћења мреже путева;
- Међудолинске везе на постојећој путној мрежи полазећи од дна долина и урбаних агломерација;
- Приступ планинарским домовима, сеоским кућама и склоништима за смештај у удаљеним подручјима;
- Могућности остваривања редовних одржавања и обезбеђења проходности.

Члан 20.

У планирању и пројектовању нових путева и мрежа, пре свега је неопходно:

- Анализирати стварну потребу и могућности изградње новог пута, кроз израду тзв. „анализе изводљивости“,

- Консултовати све законске обавезе са гледишта заштите природног и културног наслеђа, туристичке сигнализације, власништва, старатељства над територијом, локалне управе и др.,
- Анализирати постојећу мрежу путева и могуће друге пројекте стаза које планирају друге установе и удружења у циљу остваривања сарадње,
- Анализирати доступне финансијске изворе за потребе целовите изградње,
- Консултовати најновије правилнике и упутства у области услова и начина изградње, обележавања и одржавања мрежа пешачких и планинарских путева и стаза.

5. ДОКУМЕНТАЦИЈА О ИЗГРАДЊИ И ОДРЖАВАЊУ ПЛАНИНАРСКИХ И ПЕШАЧКИХ ПУТЕВА

Члан 21.

Документација означавања планинарских и пешачких путева генерално садржи следеће групе докумената:

- База података планинарских и пешачких путева и стаза,
- Документација о организационој активности обележавања и одржавања планинарских и пешачких путева,
- Документација о коришћењу и посетама,
- Документација о надзору и контроли одржавања и опремања планинарских и пешачких путева,
- Пројектна документација (пројекат) ревитализације постојећег планинарског или пешачког пута,
- Пројектна документација (пројекат) изградње и означавања – маркирања новог планинарског или пешачког пута или мреже путева,
- Друга пратећа или новонастала документација (нпр. Пројекат дигитализовања мрежа и путева).

Члан 22.

База података планинарских и пешачких путева и стаза

База садржи јединствени формулар основних података путева и мрежа:

- Назив пута (мреже);
- ОО, старалац;
- Регион, рејон, идентификациони број;
- Топографска карта, лист;
- Врста, тип и категорија, према више одредница (захтевност, структура, ниво територије итд.);
- Опремљеност пута (мреже);
- Топографска разноврсност, профили нагиба;
- Дужина пута, време преласка;
- Број и назив деоница;
- Подаци о променама и допунама;
- Сви други подаци значајни за коришћење и одржавање пута.

Члан 23.

Документација о организационој активности обележавања и одржавања планинарских и пешачких путева

У ову документацију спадају:

- Подаци о одсецима и ОО, списак кадрова за маркирање;

- Планови и програми рада на маркирању и одржавању;
- Дневници маркирања, обилазака и одржавања;
- Извештај о извршеном обележавању (маркирању) и другим радовима на траси пута;
- Друга документација.

Члан 24.

Документација о коришћењу и посетама

- Дневници посета, подаци о кориснику, ОО, пређене етапе, одговорни водичи, запажања, смештај;
- Књиге утисака.

Члан 25.

Документација о надзору и контроли одржавања и опремања планинарских и пешачких путева

- Назив пута и сви подаци за контролисани пут;
- Дневник обиласка, надзора о стању пута;
- Предлог мера за неопходне санационе захвате, са пројектном скицом;
- Предлог евентуалних промена података због стања на путу (алтернативни правци, напуштање деоница, захтевност пута, додатно означавање, промена старалаца и др.);
- Други подаци.

Члан 26.

Код потребе већих захвата на ревитализацији постојећих путева неопходна је израда пројекта ревитализације на основу следеће документације:

- Дневник прегледа и извештаја о стању пута;
- Образложење разлога за ревитализацију;
- Идејно решење ревитализације са дефинисањем евентуалних измена на траси пружања пута;
- Припрема потребних захтева и сагласности неопходних институција (Завод за заштиту природе, „Србијашуме“, Локална управа, ПСС);
- Главни пројекат ревитализације;
- Пројектни програм даљег одржавања;
- GPS-trek (траг), ако има измена на траси.

Члан 27.

Пројектна документација (пројекат) изградње и означавања – маркирања новог планинарског или пешачког пута или мреже путева

- Израда идејног пројекта – карте, скице трасирања новог пута са образложењем иницијативе;
- Детаљан опис трасе пута од старта до циља са назнаком значајних тачака и објеката поред којих се пут пружа;
- Захтеви и сагласности институција и власника (ПСС, Завод за заштиту природе Р. Србије, „Србијашуме“, локалне управе, власници имања ...);
- Израда Главног пројекта трасирања и изградње новог пута, означавање, опремање, осигурање, заштита природе, пројекат одржавања;
- GPS-trek (траг).

Члан 28.

Регистар (катастар) мреже путева и стаза у Републици Србији

Регистар (катастар) мреже планинарских и пешачких путева и стаза води се у јединственом информационом систему за читаву територију Републике Србије. Регистар се води на више нивоа: локални, регионални, државни. ПСС је задужен за вођење регистра (катастра) на државном нивоу, а организује, усмерава и контролише вођење регистра на регионалном и локалном нивоу.

Члан 29.

Подела територије Србије на географске регије

За потребе вођења регистра (катастра) обавља се одговарајућа подела територије у функцији природно-просторних и територијалних услова и повољности.

Територија се може поделити према: регијама, покрајинама, областима, зонама, секторима, планинским масивима и сл.

Члан 30.

За потребе Регистра планинарских и пешачких путева и планинарских трансверзала и њихову нумерацију, прихваћена је подела територије Србије на следећих 8 (осам) географских регија:

1. ВОЈВОДИНА – уоквирена државном границом са Хрватском, Мађарском и Румунијом на западу, северу и истоку и токовима реке Саве и Дунава на југу;
2. ШУМАДИЈА – Се простире између Саве и Дунава на северу, долине Велике и Западне Мораве на истоку и југу и Колубаре, Љига, Драгобиље и Дичине на западу;
3. ЗАПАДНА СРБИЈА - се простире између реке Саве на северу, токова Колубаре, Љига, Драгобиље и Дичине на истоку, до Западне Мораве, Ђетиње и пута Ужице Бајина Башта (који прати речне токове Пилице, Дервенте, Добајевике, Дубоког потока и Волујца) на југу и државне границе са БиХ на западу;
4. ИСТОЧНА СРБИЈА – се простире између Дунава на северу, Велике и Јужне Мораве на западу, Нишаве на југу и државне границе са Бугарском на истоку;
5. ЈУГОЗАПАДНА СРБИЈА – се простире од границе са БиХ на западу, затим од границе Црне Горе и административног разграничења са АП Косовио и Метохија на југу, до реке Ибар на истоку и Западне Мораве, Ђетиње и пута Ужице Бајина Башта (који прати речне токове Пилице, Дервенте, Добајевике, Дубоког потока и Волујца) на северу;
6. КОПАОНИЧКО – ТОПЛИЧКА РЕГИЈА – простор између реке Ибра на западу, Западне Мораве на северу, Велике и Јужне Мораве на истоку, реке Јабланице, превоја Туларе и административне границе са КиМ на југу;
7. ЈУГОИСТОЧНА СРБИЈА – се простире од реке Нишаве на северу, Јужне Мораве, реке Јабланице и превоја Туларе на западу, до административне границе са КиМ и државне границе са Македонијом на југу, те државне границе са Бугарском на истоку;
8. КОСОВО И МЕТОХИЈА – у административним границама АП Косово и Метохија.

Члан 31.

У складу са овом поделом (8 регија), нумеричка ознака за сваки планинарски и пешачки пут, састоји се од три групе бројева:

- прва цифра 1-8 одређује регију;
- друге две цифре 1-99 одређују планину-предео;
- треће цифре (једна, две или три са могућим додатком слова) 1-999 одређују конкретну стазу.

Пример нумерисања планинарског пута: **2-3-26**

- прва цифра одређује регију (2 - Шумадија);
- друге две цифре одређују планину-предео (3 – Рудник);
- треће две цифре одређују конкретну стазу (26 – пл.стаза: Шумарева кућа – Цвијићев врх).

У складу са овом нумеричком ознаком и GPS – траг/трек за исту стазу би био:

2-3-26. gpx

Пример нумерисања деонице Европског пешачког пута: **E4-3**

- E4 – назив европског пута кроз Србију;
- 3 – деоница Зрењанин-Падина.

Пример нумерисања планинарске трансверзале: **T-3-2**

- 3 – регија Шумадија;
- 2 – “Чика Душкове рајачке стазе” /редни број из списка трансверзала/.

6. ОБЕЛЕЖАВАЊЕ ПЛАНИНАРСКИХ И ПЕШАЧКИХ ПУТЕВА

Члан 32.

На нашим планинарским и пешачким путевима сусрећемо неколико врста ознака:

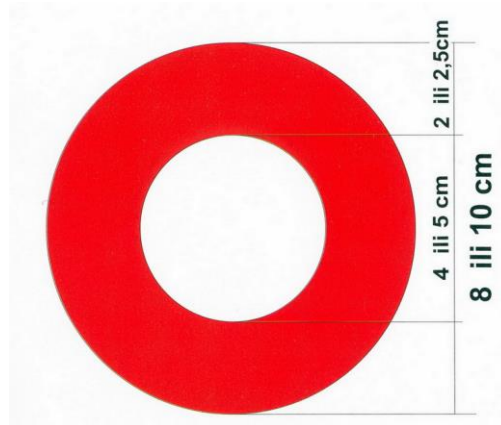
1. Основне планинарске ознаке;
2. Додатне планинарске ознаке;
3. Посебне планинарске ознаке;
4. Зимске планинарске ознаке;
5. Привремене планинарске ознаке;
6. Шумске и друге тематске непланинарске ознаке.

1. Основне планинске ознаке

Члан 33.

1-а. Кружна Кнафелчева маркација

Основна ознака за означавање наших планинских и пешачких стаза и путева је тзв. Кнафелчева маркација тј. јаркоцрвени прстен са белим кругом у средини. Величина овог знака је од 8 до 10 cm у пречнику (Слике 1 и 2). Маркације веће од 10 cm можемо изузетно користити када су између једне и друге ознаке веће раздаљине (на пр. код пречења сипара). Размера између црвеног прстена и белог круга је 1:2:1

Слика 1. Кнафелчева маркација

Слика 2. Кнафелчева маркација у природи

Члан 34.

1-б. Прстенаста / појасна маркација

је ознака која се поставља на танка стабла или стубиће-цеви (металне, дрвене или пластичне), а састоји од два црвена прстена и једног белог прстена у средини. Ширина сваког прстена је 3-4 cm, а укупна ширина ознаке је 9-12 cm (Слика 3).

Слика 3. Прстенаста маркација

Члан 35.

1-в. Хоризонтална ознака

је ознака која се поставља у правцу пружања стазе на бочне стене или друге природне или вештачке објекте (ограде, зидове ...) или ако нема вертикалних објеката, на лежеће објекте или камење на тлу, а састоји се од беле црте оивичене са две црвене црте, свака ширине 3-4 cm, а дужине 20-30 cm (Слика 4).

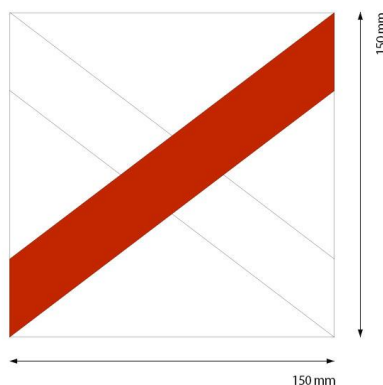

Слика 4. Хоризонтална ознака

Члан 36.

1-г. Погрешан пут

је ознака која се поставља на раскрсницама, рачвањима или одвајањима од главног пута да би се означио погрешан пут. Састоји се од беле линије која је прекрижена црвеном, а величине је 150 x 150 mm и поставља се на почетку погрешног пута, на 15 – 20 метара од раскрснице (Слика 5).

Слика 5. Погрешан пут

Члан 37.

1-д. Усмеравајућа / путоказна табла

Увек се поставља на почетку (старту) планинарског пута. Користи се за означавање смера кретања ка одређеном одредишту: врху, коти, планинарском објекту и др. Ова табла самим својим обликом показује правац и смер кретања ка одређеном одредишту – објекту. Димензије су 160 x 500 mm. Поставља се на стубове који могу бити метални, дрвени (или пластични), висине 2 до 2, 5 метара. Метални стубови су најчешће цеви или квадратни и правоугаони профили пречника око 6 cm. Дрвени стубови су квадратног профила 10x10 cm.

Натписи на табли су беле боје на црвеној основи. Стрелица је једнакостранични троугао. Слова су обично висине 3-4 cm. Време се уобичајено пише у часовима и минутима (на пример: 0:45 h, 2:30 h, 9 h). Усмеравајуће табле се испisuју двојезично, српски (ћирилица) и енглески (енглеска абецеда). Текст се најчешће исписује у два реда, а може и у више редова, зависи од броја објеката – одредишта (Слике 6 и 7).

Члан 38.

Усмеравајућа табла треба да садржи следеће податке:

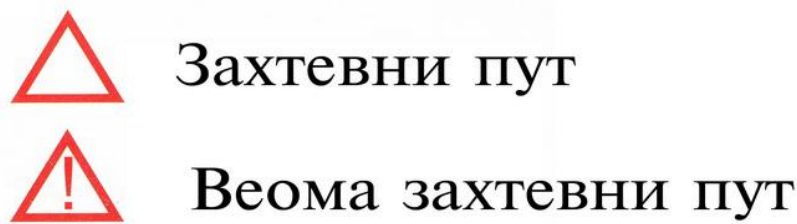
1. Смер пута
2. Назив одредишта
3. Време планинарења (пешачења) у часовима и минутима
4. ОО којс одржава пут
5. Нумеричку ознаку (број) пута
6. Ознака тежине пута (лаки путеви немају посебну ознаку), (Види Слику 8)
7. Проверена надморска висина места и број контролне тачке (КТ) код трансверзала

Слика 6. Усмеравајућа табла (захтеван пут)

Слика 7. Усмеравајућа табла (веома захтеван пут)

Слика 8. Ознаке тежине пута (лаки путеви немају посебну ознаку упозорења)

2. Додатне планинарске ознаке

Члан 39.

2-а. Путоказ

Поставља се дуж планинарске или пешачке стазе, на раскрсницама или раздвајању (рачвању) путева за обележавање објекта који се налазе поред (лево или десно) од планинарске стазе којом се планинар креће. Димензије су му 160 x 500 mm. Основна боја је црвена са белим словима и бројкама. Стрелица се завршава једнакостраничним троуглом. Слова су висине 3-4 cm. Време се пише као и код усмеравајућих табли у часовима и минутима /на пример: 0:30 h, 2:45 h, 4 h/ (Слика 9).

Слика 9. Путоказ

Члан 40.

2.6. Усмеравајућа стрелица

То је ознака у облику црвено-беле стрелице која се користи када је потребно додатно усмерење на путу на раскрсницама или рачвању пута. Стрелица је дужине око 20 cm, ширина беле стрелице је 2 – 3 cm, а у смеру кретања се завршава једнакостраним троуглом чија је страница 4 – 6 cm. Бела стрелица је оивичена црвеном бојом ширине око 1 cm. Најчешће се црта на равној подлози (Слика 10), а може и на довољно дебелом стаблу (Слика 11).

Слика 10. Усмеравајућа стрелица

Слика 11. Усмеравајућа стрелица на стаблу

Члан 41.

2.в. Табла позиције

поставља се на значајним локалитетима да би се означио неки врх, превој, видиковац, водопад, пећина, контролна тачка на трансверзали, културно-историјски споменик и сл. Димензије су 160 x 500 mm. Поред назива места треба унети надморску висину позиције и број контролне тачке ако се ради о трансверзали (Слика 12).

Слика 12. Табла позиције

Члан 42.

2.г. Натписи на стаблима или стенама

користе се тамо где не могу да се поставе усмеравајуће табле. Ширина не сме бити већи од димензија маркације /8 – 10 cm/ (Слика 13). Текст је увек испод основне ознаке. Избежавати непотребне речи и потписе.

Слика 13. Натписи на стаблу и камену

Члан 43.

2.д. Означавање нумерисаних везних, кружних или тачкастих стаза и путева (најчешће код трансверзала)

Уколико су стазе нумерисане (означене словима или бројевима), тада се поред основног кружног знака ставља са десне стране слово или број стазе. Ове ознаке се обавезно постављају на почетку и рачвању таквих путева, а могу се постављати и дуж пута на одређеним размацима како би давали сигурност планинару да се налази на изабраном путу. Слово или број се пишу доле десно и не смеју бити већи од 1/3 маркације (Слика 14). Код трансверзала као словну ознаку треба користити велико слово **Т**.

Слика 14. Основна маркација са нумеричким знаком

Члан 44.

2.ђ. Обавештавајуће (информативне) табле

Обавештавајуће табле се користе за описивање и означавање локалитета и обично садрже: назив локалитета, карту, скицу или шематски приказ локалитета, имена објаката у околини (врхова, извора, видиковаца, водопада, културно-историјског локалитета, хотела, ресторана, планинарских домова ...), важне телефоне.

Постављају се у близини планинарских домова, а њихов изглед и димензије нису стриктно прописане, али треба водити рачуна да су у складу са околним објектима и да не нарушавају природну средину.

Члан 45.

2.е. Образовне табле

Образовне табле се користе за приказивање одређених садржаја природних, историјских, културних, туристичких и других вредности одређеног локалитета и ближе околине. На пример: описују биолошку и геолошку разноврсност, културно-историјско наслеђе и др. Постављају се у близину значајних локалитета поред којих пролазе и планинарски и пешачки путеви. Њихов изглед и димензије нису стриктно прописане, али треба водити рачуна да су у складу са околним објектима и да не нарушавају природну средину.

Члан 46.

2.ж. Постери – билборди

Постери и билборди представљају државне, регионалне и локалне најаве. Обавезно се постављају на улазу Европског пешачког пута (ЕПП) у Србију и на границама региона. Димензије и изглед постера – билборда нису строго дефинисани. Али су дефинисани садржаји:

Постер на улазу ЕПП у Србију садржи карту територије Србије са уцртаним путевима Е-4 и Е-7 и мању карту Европе са наглашеним положајем Србије у њој. Поред опште дефиниције ЕПП, овај постер садржи и основна упутства за кретање, назив и начин контакта са институцијом која је одговорна за одржавање ЕПП, податке о надлежним туристичким организацијама, првој помоћи, саобраћајним сервисима, полицији и др.

Постер на почетку регионалне и локалне деонице ЕПП садржи карту региона са уцртаном деоницом ЕПП, малу скицу територије Србије са уцртаним ЕПП и обавезно уцртану тачку са ознаком „ВИ СЕ НАЛАЗИТЕ ОВДЕ“. Текст постера садржи дефиницију ЕПП и основна упутства и информације о свим врстама локалних услуга.

3. Посебне планинарске ознаке

Члан 47.

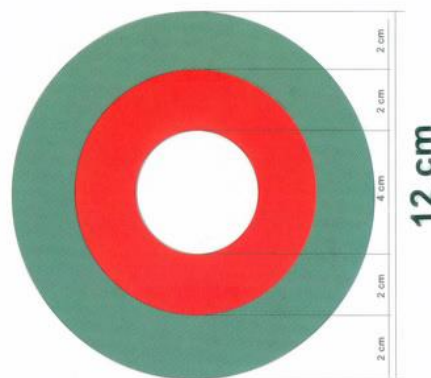
3-а. Равне и изломљене црте

Равне и изломљене паралелне црте црвене и беле боје употребљавамо тамо где не можемо трајно да обележимо планинарски пут или стазу, као што је то на сипару, храпавим стенама. Такве црте не смеју бити шире прстена обичне маркације, а обично је широка 3-4 cm и дугачка 20-30 cm.

Члан 48.

3-б. Маркација за прекограничне путеве

То је основна маркација, уз додатак спољног прстена зелене боје, а не треба да је већа од 12 cm. Овом маркацијом се обележавају путеви који воде преко државне границе (Слика 15).

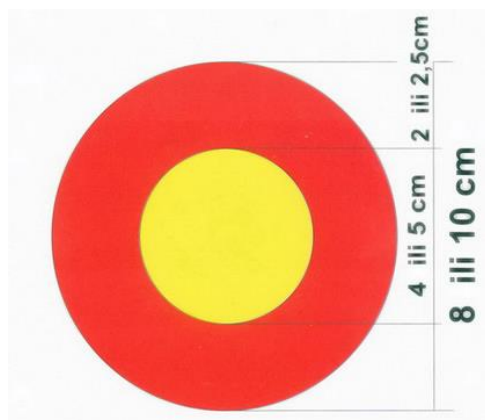

Слика 15. Ознака за прекогранични пут

Члан 49.

3-в. Маркација за европске пешачке путеве

Основна европска маркација је истих димензија и облика као и Кнафелчева маркација, само је уместо белог круга у средини жути круг (Слика 16). Остале ознаке за европске пешачке путеве Е-4 и Е-7 приказане су у **Прилогу 1.** на крају овог Правилника.

Слика 16. Маркације за европске пешачке путеве кроз Србију (Е-4 и Е-7)

4. Зимске планинарске ознаке

Члан 50.

Зимске ознаке су обично 4 - 5 m високе гвоздене цеви или дрвене мотке - стубови, на којима се при врху могу поставити усмеравајуће табле или стрелице. Треба их добро укопати (убетонирати) и около ставити камене гомиле да их не оборе ветрови и снежне мећаве. Офарбане су кроз у црвено. Постављају се дуж планинарског пута, који се простире преко голих планинских терена где нема растиња и где се очекују високе снежне падавине, снежни наноси и магла, најчешће на међусобној удаљености од 50 m, а понекад и ближе. Постављају се лети, а стаза се извиђа у зимском периоду, када су високи снегови.

5. Привремене планинарске ознаке

Члан 51.

Привремене ознаке су обично дрвени или пластични стубићи висине до једног метра и пречника око 6 cm, са прстенастом црвено-белом маркацијом на врху, које се постављају дуж привремене планинарске или пешачке стазе. Као привремене ознаке се могу користити и црвене троугласте или правоугаоне заставице (платнене или од пластифицираног папира на металним копљу. Копље је обично висине до 60 cm, а заставица у облику једнакокраког троугла или правоугаоне, димензија 20 x 30 cm. Такође се могу користити и стандардне кружне маркације, усмеравајуће табле и стрелице нацртане на пластифицираном папиру и привремено налепљене на дрвеће или друге објекте у правцу протезања привремене стазе. Организатор планинарске или пешачке акције може и на други пригодан начин обележити привремену стазу, али тако да ознаке обезбеде сигурно кретање. Привремене ознаке се постављају непосредно пред извођење одређене планинарске или пешачке акције, а скидају по њеном окончању. Са начином обележавања привремене стазе неопходно је упознати све учеснике акције пре њиховог изласка на стазу.

6. Шумске и друге тематске непланинарске ознаке

Члан 52.

Планинари често у планинама и шумским подручјима у непосредној близини својих планинарских стаза и путева срећу шумске и друге непланинарске ознаке као што су ознаке рекреативних, туристичких, ходочасничких и других тематских стаза. Ове ознаке могу створити забуну код планинара и одвести их на криви пут. Зато се треба упознати са овим ознакама и упозорити пешаке и планинаре на могућност забуне. ОО задужени су за означавање планинарских и пешачких путева и користе искључиво планинарске ознаке.

7. ПРАВИЛНО ПОСТАВЉАЊЕ ПЛАНИНАРСКИХ ОЗНАКА

Члан 53.

Планинарске ознаке се постављају на погодне објекте, по правилу са десне стране дуж стазе, ако за то постоје погодни објекти као што су: стабло, стуб, непокретни камен (стена), ограда и друго.

Основна кружна планинарска ознака ставља се са чеоне стране објекта у правцу пружања стазе, да би се видела из даљине пре доласка до ње. Следећа ознака се ставља на погодан објекат на исти начин, с тим да је видљива од претходне, и тако целом стазом. Ознаке се стављају у висини очију, око 160 cm изнад тла. Планинарске и пешачке стазе се, по правилу, обележавају двосмерно.

Када није могуће ставити основну кружну ознаку (танко дрво, шибље) ставља се прстенаста / појасна ознака. Хоризонтална ознака се поставља на лежећу стеноу дуж

пружања стазе, уколико нема вертикалних објеката. У истом случају може се ставити и усмеравајућа стрелица.

На раскрсници више путева може се поставити рачваста стрелица црвене боје, са уцртаним свим путевима, а троугао (врх стрелице) ставља се само на правац обележене (маркиране) стазе. На раскрсницама, рачвањима и одвајањима од главног пута треба користити и знак „погрешан пут“.

Ако постоји потреба да се на неким местима уз основну кружну ознаку или натпис одредишта, дода усмеравајућа стрелица, у том случају стрелица се ставља испод ознаке, или натписа. Ако се додаје и време, исписује се испод стрелице.

Ознаке се цртају прописаним еколошким бојама, а користи се четкица за боју ширине 2 см. Боје се наносе на припремљену, изравнату, очишћену и суву подлогу помоћу посебних шаблона који се израђују за ту прилику. За прављење шаблона најбоље са показао линолеум који се лако сече, а довољно је еластичан и лаган за транспортовање.

8. БОЈЕ, ЈЕЗИК И ПИСМО КОЈЕ СЕ КОРИСТИ ЗА ИЗРАДУ ОЗНАКА

Члан 54.

Код пешачких и планинарских путева и трансверзала све усмеравајуће табле, путокази, обавештавајуће табле и натписи са текстуалним садржајем исписују се двојезично српски (ћирилица) и енглески (енгласка абецеда). Исто важи и за Европске пешачке путеве кроз Србију (Е-4 и Е-7) који су такође означени двојезично.

На територијама где се користе језици националних мањина текстови се исписују и на језицима који су у службеној употреби, на посебним таблама.

Члан 55.

Обавезно се користи тип слова: **Arial Narrow** (сужено) **Болд** (подебљано).

Користе се еколошке боје, следећих међународних RAL ознака:

- црвена боја: RAL 3000, RAL 3001, RAL 3002,
- бела боја: RAL 9003, RAL 9010,
- жута боја: RAL 1018, RAL 1021, RAL 1023,
- црна боја: RAL 9005, RAL 9017.

9. ОПТИМАЛНИ САСТАВ ЕКИПЕ ЗА МАРКИРАЊЕ

Члан 56.

После обављених припремних активности и обезбеђења материјала (табле, путокази, боје, алат и опрема), приступа се избору људства и непосредној организацији одласка на терен (превоз, смештај, исхрана ...). Маркирање планинарских стаза најбоље и најбрже може обавити група од шест чланова, према следећој подели задужења:

- један од чланова (организатор маркирања) треба да познаје стазу целом дужином, њену проходност и безбедност, да предвиди места и начине постављања ознака, путоказа и табли, текстове на путоказима и таблама, о којима води евиденцију, убележава у посебну свеску - Дневник, тако да приликом нестанка истих има податке за обнављање (постављање нових), такође, треба да предвиди количину потребне боје и осталог материјала и алата;
- други члан има задатак да помоћу приручног алата очисти подлогу и припреми место (уклони гранчице, поравна храпаву кору на дрвету и др.) на које ће се стављати ознака;
- трећи члан има задатак да, помоћу шаблона, четком боји пуне беле кругове, на претходно припремљеном месту;

- четврти и пети члан имају задатак да, помоћу шаблона, четком обоје црвени кружни прстен, око белог круга, да цртају стрелице и да четкицом испишу обавештења и др, пошто рад црвеном бојом траје два пута дуже од рада белом, рад црвеном бојом захтева ангажовање два члана;
- шести члан носи залихе боје и осталог материјала.

10. ОДРЖАВАЊЕ ПЛАНИНАРСКИХ И ПЕШАЧКИХ ПУТЕВА

Члан 57.

ОО су дужни да редовно проверавају стање планинарских и пешачких путева и стаза за које су као стараоци задужени код ПСС и да планирају и предузимају неопходне радње на њиховом редовном одржавању.

Планинарске и европске ознаке (маркације) редовно се обнављају, освежавају боје, а усмеравајуће и обавештавајуће табле и путокази поправљају или мењају у зависности од њихове дотрајалости.

Неопходно је да се непрекидно води рачуна о проходности и сигурном кретању на планинарским и пешачким путевима и да се о свим променама води евиденција на нивоу ОО и благовремено извештава ПСС, који води Регистар и евиденцију проходности планинарских и пешачких путева.

Оштећења на планинарским и пешачким путевима и ознакама (маркацијама) која настају услед елементарних непогода (бујице, поплаве, одрони...), смена годишњих доба (висок снежни покривач, летње жеге, кишни периоди у др.), ширења нове вегетације (висока трава, ново растиње поред стазе, гране дрвећа и сл.), планска или непланска сеча шуме и друга непредвиђена оштећења, треба да надлежни ОО у што краћем року санирају и о томе известе ПСС.

За већа оштећења на планинарским и пешачким путевима, где су потребне измене деонице или целе трасе пута, праве се посебни пројекти ревитализације и извештава ПСС од кога се тражи сагласност за извођење радова.

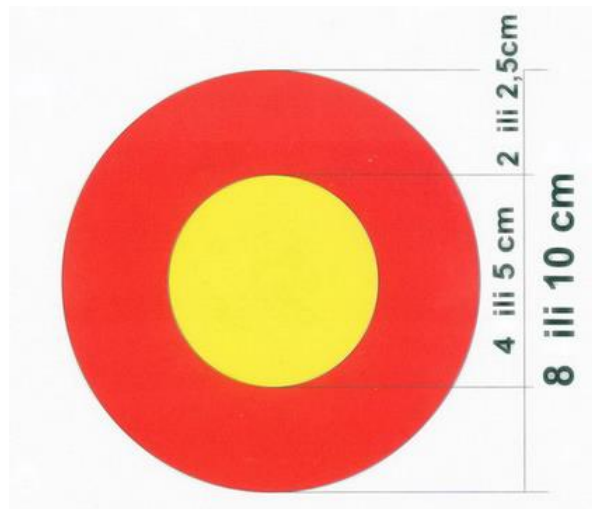
Председник
Комисије за планинарске терене

Председник
Планинарског савеза Србије

(Слободан Стефановић)

(Исо Планић)

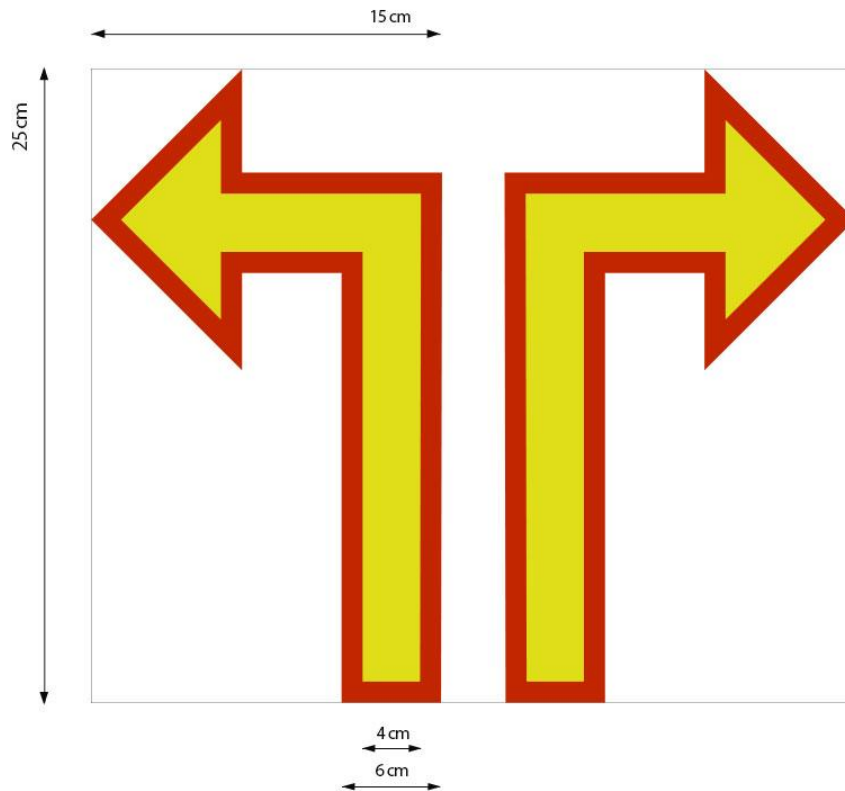
Прилог 1. ОЗНАКЕ ЗА ЕВРОПСКЕ ПЕШАЧКЕ ПУТЕВЕ У СРБИЈИ

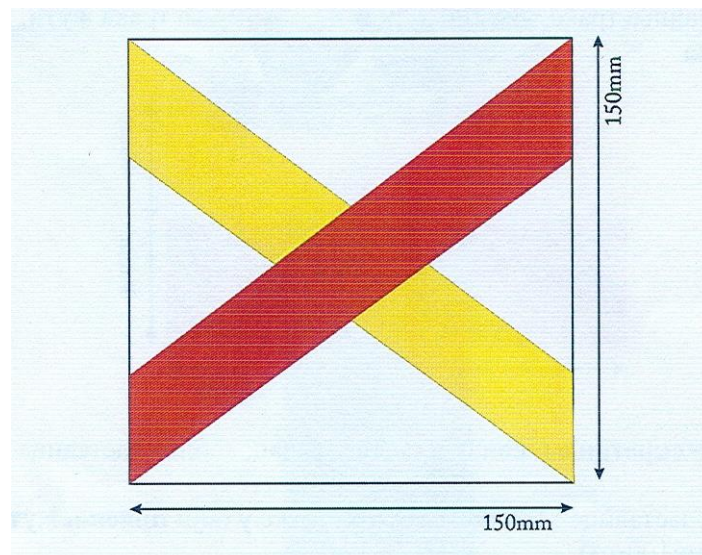
1.-Основна кружна маркација

2.-Линијска маркација (хоризонтална и прстенаста)

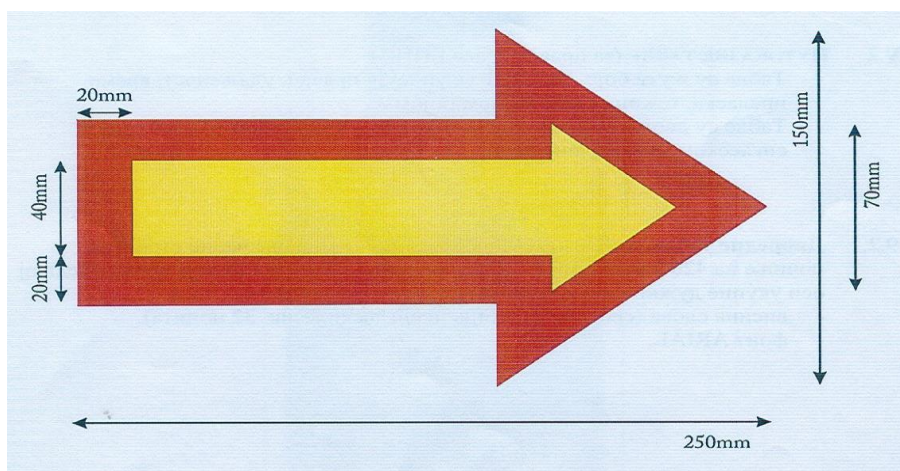
3.-Ознака за скретање у лево или десно (стрелица у лево или десно)

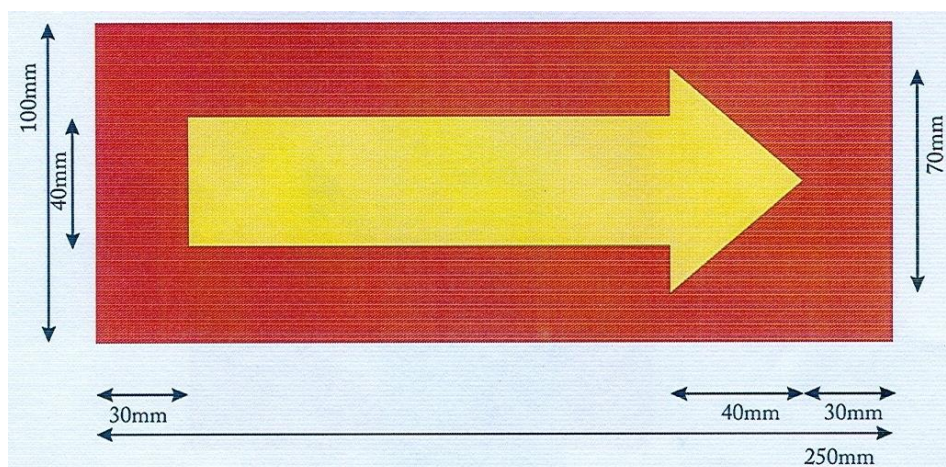
4.-Погрешан правац

5.-Ознака правца (обострана стрелица)

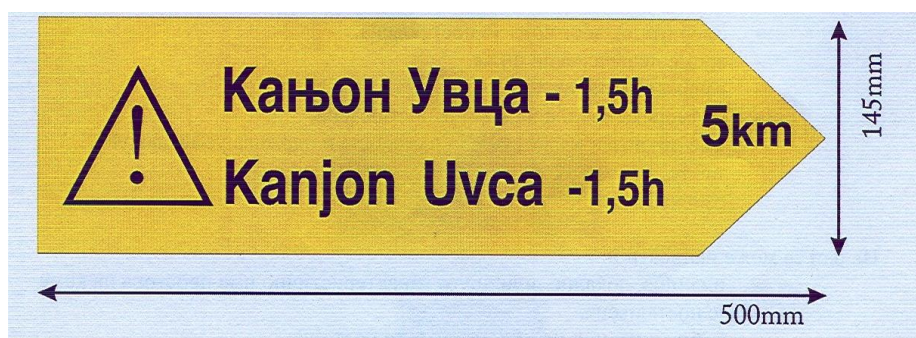
6.-Усмеравајућа табла на траси ЕПП у Србији (једносмерна)

7.-Усмеравајућа маркација

8.-Усмеравајућа плочица (поставља се на стубиће на отвореним теренима)

9.-Путоказна табла дворедна (за правац трасе ЕПП кроз Србију)

10.-Путоказна табла четвороредна (за правац трасе ЕПП кроз Србију)